

גנות התאוות

פרשת כי-תצא (שיחה 1) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה... זולל וסובא... ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו וייראו". (דברים כא, יחכא).

כולם מתפלאים, הייתכן שאביו ואמו שניהם יחד יסכימו להרוג את הבן שלהם?
ועוד, הכי בגלל שגנב קצת בשר וקצת יין, כה יחרצו את גורלו? עד כדי כך תמהו חז"ל עד שאמרו בברייתא "בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות, ולמה נכתב? דרוש ותקבל שכר" (סנהדרין עא).
ופירש מו"ר הרב שמואל דביר שבכל זאת דברי תורה אינם ח"ו לשוא. אלא אם כלל ישראל יעסוק בתורה וידרוש בפרשה זו, לא יהיה במציאות מעשה של בן סורר ומורה. אבל אם לא ידרשו בה, אזי ח"ו יִנָּצַר מצב שיקום מי שהוא בן סורר ומורה, אפילו אם הוריו לא יענישוהו. ודברי פי חכם חן.

ר' אברהם אבן עזרא העיר הערה נפלאה (ד"ה וסובא): "מרבה לשתות והוא המשתכר. והנה זה כמו אפיקורוס כי לא יבקש חיי עולם הזה כי אם (=לשם) להתענג בכל מיני מאכל ומשתה" עכ"ל.
כלומר, כמו שהתורה התירה דמיו של אפיקורוס הכופר בה' או בשכר ועונש או בתחיית המתים (ע"ז כו):
כך התורה התירה דמו של "זולל וסובא". ואף אם זה לא יתקיים בפועל כי ההורים לא יביאו את בנם לבית דין, מתקיים "וכל ישראל ישמעו וייראו" ממה ששומעים את הפרשה הזאת כל שנה בעת קריאת התורה בבית הכנסת, ומעיינים בענינו. (על ביאור הכינוי "אפיקורוס" עיין "מורה נבוכים", ג/ תחילת פ"ז)

רבנו בחיי פירש בצורה מעניינת. "מה שאמר ר' יונתן 'אני ישבתי על קברו של בן סורר ומורה' עניינו כענין אבשלום. אבל לא היה בן סורר ומורה גמור כדן תורה שנגמר לסקילה" עכ"ל.
כלומר, הענין בכלליותו התקיים (כי אבשלום היה כזה), אבל מבלי הגדרים ההלכתיים של ההורים המביאים את הבן לבית הדין. ומזה כדמות סָמֶךְ לשיטתו של הר"א אבן עזרא. ועוד עיין דבריו על הלימוד שהאב והאם יתגברו על אהבתם הטבעית לבנם. ומזה אמרו חז"ל "דרוש ותקבל שכר".
וע"ע דברי ר' **ירוחם ממיר**. ("ידעת תורה", על פרשתנו, דף ה').

חשוב מאד שכל בן-ישראל תהיה לו השקפה אמתית על האפסיות של תאות-אכילה או תאות נשים.
כמה האריך בזה **הרמב"ם**, וזה לשונו:

"יש מבני אדם האישים (=החשובים) אשר מטרתם תמיד העדפת הנעלה ודרישת הקיום הנצחי... וכל עת שחייבוהו צרכי החומר (=הגוף) לטינופו וחרפתו המפורסם (=תאות נשים) מצטער על מה שנתקע בו ובוש ונכלם ממה שנוגע בו, ומשתדל למעט באותה החרפה כפי יכולתו. כאדם שכעס עליו המלך וציוהו להעביר זבל ממוקם למקום כדי להבזותו, הרי אותו האדם משתדל בכל יכולתו להסתתר בעת אותו הביזוי, ואולי יעביר (מהזבל) דבר מועט למקום קרוב כדי שלא תתלכלך לו יד או בגד ולא יראהו (אדם) אחר. כך נוהג בן החורין. אבל העבד שש לדבר, ומראה שלא הוטלה עליו יגיעה רבה, ומתגולל בכל גופו באותו הזבל והלכלוך, ומטנף פניו וידיו, ומעביר בפרהסיא והוא צוחק ושמוח ומטפח ידיו.

וכך מצבי בני אדם, יש אנשים שכל הכרחי-החומר אצלם חרפה וגנאי ומגרעת... ובפרט חוש המישוש אשר בו מתאווים אנו האכילה והשתיה והתשמיש, שראוי למעט בו ככל האפשר, ולהסתתר בו ולהצטער בעשייתו. ושלא ייחד לכך שיחה ולא ירחיב בו הדיבור... וישים תכליתו תכלית האדם באשר הוא 'אדם', והוא ציור המושכלות, לא זולת זה.... וצווי התורה ואזהרותיה אינם אלא להכנעת כל דרישות החומר. ולכן ראוי למי שהעדיף להיות 'אדם' באמת, ולא בהמה בתבנית אדם ותוארו, לשום כל מאודו בהשפלת כל דרישות החומר מאכילה ושתייה ותשמיש וכעס ויתר המדות הנספחות לתאווה ולכעס ויבוש בהם ויעשה להם מגבלות בנפשו...". (מ"ינ ג/ח וע"ע הקדמתו לאבות, פ"ד)

הערה יקרה שמענו **מרש"ז קלם** ("חכמה ומוסר", ח"א מאמר ר') משום מה הקב"ה נטע באדם תשוקה כה עזה לההזדווגות? אלא מפני שעצם הענין נמאס לכל בעל-שכל ורק שהקב"ה רצה בכך למען קיום המין האנושי (והיא צריכה להיות דוקא כך ע"פ סודות התורה של בנין עשר ספירות, כמו שהזכיר חיד"א, "עבודת הקודש", מורה באצבע, נ"ב) ולכן ה' עשה באדם משקל נגדי של תשוקה-גופנית כדי שיוכל להתגבר על המיאוס. אבל בני אדם בגלל חוסר קמור בחינוך התורני ובגלל ההשתקעות בקלקולי-תרבות-אוה"ע נכשלו להגזים בתאוות, ולכן הם עשו מהתשוקה הזאת "ענין גדול" לשם עצמו, ובזה הם החטיאו את כל המטרה! קצת מזה כתב ג"כ הגר"ח מליסא (בעל "נתיבות המשפט") בסוף הקדמתו לפירושו "צרור המור" על שיר השירים.

וכבר האריך בכך **"מסילת ישרים"**: "צריך שילמד האדם את שכלו להכיר בחולשת התענוגים ושיקרו עד שמאליו ימאס בהם. הנה תענוג המאכל הוא היותר מוחש ומורגש. היש דבר אבד ונפסד יותר ממנו? שהרי אין שיעורו אלא כשיעור בית הבליעה. כיון שיצא ממנו וירד בבני המעים אבד זכרו ונשכח, כאילו לא היה. וכך יהיה שבע אם אכל ברבורים אבוסים כמו אם אכל לחם קיבר, אם אכל ממנו כדי שביעה. כל שכן אם ישם אל לבו החוליים הרבים שיכולים לבוא עליו מחמת אכילתו, ולפחות הכובד שמגיעהו אחר האכילה, והעשנים המהבלים את שכלו. הנה על כל אלה ודאי שלא יחפוץ אדם בדבר הזה כיון שטובתו אינה טובה ורעתו רבה. ושאר כל ההנאות שבעולם כמו כן, יתבונן בהם ויראה שאפילו הטוב המדומה שבהם איננו אלא לזמן מועט, והרע שיכול להוולד מהם קשה וארוך, עד שלא יאות לשום בעל שכל לשום עצמו בסכנות הרעות על רווח הטוב המועט ההוא. וכשירגיל את עצמו ויתמיד בעינו על האמת הזאת, הנה מעט מעט יצא חפשי ממאסר הסכלות אשר חושך החומר אוסר אותו בו... וידע שאין לו לקחת מן העולם אלא ההכרחי". ("מסילת ישרים", פרק טו) (ובענין הנזקים השכיחים מן תשמיש מופרז, עיין רמב"ם הל' דעות ד"ט).

כלל אמרו חז"ל: "הקנאה, התאוה, והכבוד – מוציאים את האדם מן העולם". (אבות, ב')

- וכמה שהאדם משביע את יצרו, נשאר עדיין רעב. (סנהדרין קז.)

- "אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו". (קהלת רבה א/לד)

מענינים דברי ר' **צדוק** – "מצוה הראשונה שנצטוו ביציאת מצרים שהוא התחלת כניסת היהדות, היה מצות אכילה". (של מצה, והימנעות מחמץ). ("תקנת השבין", נא:). ♦ "שורש כל פרטי כוחות הרע הוא בתאוות אכילה, שהוא התחלת כניסת הרע". ("פרי צדיק", ג/קח: "עמלה של תורה", ס"ק ג). ♦ "מי שטעם טעם יראת-חטא מְיָמֵינו ונכנס בדרכי החסידות יודע כי התחלת החסידות (היא) לקדש אכילתו שיהיה בקדושה". ("ריסי לילה", "ידברי חלומות" קטע ה, דף צא:). הארכנו בזה בשיחה ראשונה לחג הפסח.